

ORGANUL

LUMINAREI.

Gazeta Beserecésca, Politica, e literaria.

Cu prè Gratiósa invoientia.

Sambata

Nr. XXVI.

28 Juniu. 1847

TRANSILVANIA.

BLASIU, 28 jun. Numerulu acest'a fienduce-
lu dein urma al Sem. I, Redacti'a nu pote inchiá
acestu periodu al lucrariloru fara de a tramite
cea mai sincera si calduroasa multiemita tuturoru
binevoitoriloru Onorati partinitoriloru, carii insu-
fletiti de zelulu, cele incaldiesce inim'a catra po-
porulu si literatur'a romanésca, la cea de antaiu
inscientiare cu bunetate alergara dein tote clase-
le si starile, nu numai romani, ci si dein mari-
nimos'a natiune ungara, a ne dá man'a de ajuto-
riu si a ne insuflá anim'a insufletitoria, fara de
care neci o Redactia nu e in stare de a poté cal-
cá ne multiemirile, ce deinur' alte parti nu pote se
le lipsesca. O corona de barbati alesi, dupa ran-
gulu si dignitatea ce ocupa in viati'a civile si
literaria, de si mica dar' cu atat'a mai scumpa,
este in stare de a radicá pan' la entusiasmu si
pre animile cele mai cadute. Noi de amu pierdutu,
si pote inca vomu mai pierde cu durere, vreo
unulu dein margaritariiele ei, scimtu cá man'a
sortei nedomérita nu crutia pre neci un pamen-
teanu, si convingerile individuale ne sunt mai
sánte inaintea ochiloru nostri, de catu se sem-
timu celu mai micu resentimentu. Domnulu nii
au datu, Domnulu nii au luat. Parinto sante pa-
zesse precarii nii ai datu.—List'a onoratorulu Nu-
me, o vomu publicá cu unulu dein numerii ven-
nitori.

Ambletulu tempului mai bine de o luna s'a
scimbatu cu totulu. Mai antaiu ploi copiose re-
corira pamentulu si fructurile arse, insetate, du-
pa aceea caldura cu ploi amestecata dederu o al-
ta nóa viatia a tota natura, si apromitu un se-
verisiu si culesu cu multu mai almintrea, de cum
tota lumea se temeá inainte de 5—6 septamani.
De aci si pretiulu bucatelor scadiú la un gra-
du desperatoriu pentru speculatorii avari.

Blasíulu avú si in estempu multiemirea, ca
in anulu trecutu, de a fi cercetatu de fii Thaliei. O
Societate mica teatrale unгурésca produse ca la 14 bu-
cati, intre care dónesi romanesci, cu cantári si de-
clamari. D. Sükei, crescutu in Bucuresci, decla-
má vreo trei bucati lirice cu totu accentulu in-
cantatoriu al patriei sale. Preste totu Societatea
facú atatu, catu ertá nefavoritoriele impregiura-
ri ale locului, si catu numai pote se pretinda
Blasíulu.

CLUSIU, 3 jul. st. n. In Sied. dietale LXV,
SS. si OO. asiediara Adrés'a catra Maiestate in

obiectulu alegerei deregatoriloru, precum si dein
textulu latinescu al I lui articlu de lege urbariale
cele de antaiu trei punturi ale § lui 1.

—Adunările marcale curgu in totu Principatu-
lu. Comitatulu Clusíulu tienú in 15 jun. Elu cu-
prinse cu pucina modificare operatele pentru re-
crute, o mai buna impartirea Transilvaniei si le-
giuirea cu gur'a; recomandá pre vreo cateva per-
sone spre nobilitare si descoperi in urma dorirea
de a exoperá, ca persoanele nobilitande sesi un-
gurésca numele. Romanii ast'a au facutu si pan'
acum in Transilvania si fara lege, asia catu de
multi, de nu se ar sci cá sunt de legea rom., ne-
ci ar poté veni cuiva in minte se nu fia desan-
ge ungrescu.—Solnoculu de midiu locu tienú
in 12/24 jun.—Comitatulu Cetatei de balta
totu pre atunci.—Alb'a de susu va se tiená in
4: 16 jul.

PRINCIPATELE ROMANESCI.

PIÉTR'A. Scie Albín'a rom. „Sambata in
7 a cur. s'au serbatu la Pétra o solenitate vred-
nica de luare aminte pentru impregiurarile de facia
ale acestei politii. In midiu loculu cenusiei in cea
mai mare parte, in care s'au redusu politia, a-
fara de besereci, s'au pusu pétr'a de temeiu a ca-
sei pentru scol'a publica. La 11 ore, la chiama-
rea sunetulu de clopote s'au adunatu tota boeri-
mea si negutiatorii, clerulu sub povetiuirea S. Sa-
le protoierecului Georgiu, ér' D. referendariulu
au adresatu catra adunare urmatorie cuvinte.—

„Politi'a acést'a, un'a dein cele mai interesante a
Moldavei, s'au certatu de o mare nenorocire. Gu-
berniulu si multi filantropi marinimosi, intendu
mana intru ajutoriulu celoru ce au patimitu, si
Pietr'a comerciale, chiaru ca un Phenix, va in-
vie dein cenusi'a sa. Dar' ingrigirea prea I. Do-
mmu nu o marginesce intru imbunetatirile mate-
riale a patriei, ci doresce a statornici a ei fericire
pe temeiu morale, pe ozidire, care neci anii,
nici foculu nu o potu surupá. Asta zidire este in-
vetiatur'a tenerimei in scola publica, care ca si
beserec'a este menita fara destingere de rang, a
implantá in inimile junimei fric'a lui D. dieu, re-
spectulu catra parenti, supunerea catra Domnito-
riu si mai mari, si ai inzestrá cu cunoscentie fo-
lositorie in aloru aplecare, prein care se ascuréza
indemanarea si fericirea publica si individuale.
Povetiuitu de aceste principii mantuitorie, ono-
ratulu Comitetu de inspectie a scolei de aice, au

hotaritu a zidi cas'a scoleloru pe istu locu santitu de besereca si de istoria, unde fericitul intru nemuritoria aducere aminte eroulu nostru, Stefanu celu mare au ziditu un altariu Santului J. Botezatoriu. De atunce pan'acum 350 ani au trecut, dar' fapt'a cea buna este via si lucratoria pan'astadi, ea chiama si trezesce in tote inimile sentiri de recunoscentia si admirare. Asemene lauda si nume voru avé toti acei carii preinfapta voru ajutorá intemeierea acestui asiedia-mentu, menitu alumina si a inzestrá pe fii cu averi neperitorie," etc.—Dupa incheierea santeloru rogatiuni, s'a cetitu un actu, si se au asiediatu in ocutie de metalu, cu monete de acum si punenduo intru opiétra scafata s'au muruitu.

A N G L I A.

LONDON, 6: 18 jun. Ducele de Wellington ospetá dupa datina eri in palatiu pre officiaru mai inalti, carii inainte de 32 de ani se ostira suptu densulu in batai'a dela Waterloo, ci acum forte s'au impuncinatu. O foia intréba: ore nu iar fi venitu o data tempulu, de a incetá acea serbatoria aducatoria aminte de, „nou'a bataia dela Cannae“, cum o numi L. Byron.—In Camar'a Comuniloru Lord Palmerston incredentiá, cum ca Regin'a Portugaliei in 10 jun. dede o amnestia de plinu, precum apromise, si incá inainte de a fi auditu de prinderea Comitelui das Antas.

—Precum cas'a lui Schiller in Weimare in periculu de ase face bereria, asia cas'a nascutei si mortei altuia mai mare,alui W. Shakspear (I. siecspar) in Stratford e espusa la vendiare. Lord Morpeth dechiará, cum ca guberniulu anglescu nu o va cumpará, ci o lasa „nationei“ ca o detoria „nationale“. Cobett disese, cá in Anglia tote-su regie, numai detori'a e „nationale“. Doi Americani inse vreau se o compere si ducenduo in America se o edifice de nou si se o arete pre bani. Entusiasmulu americaniloru, ca galbinulu, e totu deauna amestecatu cu argintu.

I T A L I A.

ROMA, 5: 17 jun. Diaa aniversaria a inal- tiarei S. lui Parinte pe scaunulu pontificiu se serbá de catra locuitorii Romani cu cea mai alésa pompa si bucuria: si macar' ca opiniunea publica dein unele templari neplacute si asteptári insie- late nu erá prea multicmita, entusiasmulu si sentiulu cuvenentiei nuau parasitu macar' un minu- tu pre poporulu Romei. Solenitatea stéte mai alesu intru benecuventarea unei flamure (steagu) inchinate de Bononiesi, care dupa ce fu dedusa prein tote patrusprediece regiuni ale Romei, dea ci ajunse in Capitoliu si in urma in Muntele Ca- vallo, unde S. Sa dede benecuventarea preste mul- timea adunata.

—Diariulu de Roma publica un Motu-proprio al Pontificelui, de 12 jun., prein carele constitúit un nou Senatu Romanu, suptu nume de „Consili- ulu ministriloru“ ce va stá dein siepte persone, adeca: Cardinalele Secretariulu Statului, carele de o data va tiené si presidiulu, Cardinalele Came- rariu, Card. Prefectulu apelor si cáiloru, Audi- toriulu Camarei, Gubernatoriulu Romei, Tesaurariulu generariu, si Presidentele armatelor. Actulu stá dein 5 capete si 45 §§, prein care se determine- za indetoririle ministriloru, lucrurile de a se tractá

in consiliu, siedentiele lui si alte despusetimi ge- nerarie. S. Sa dechiará la inceputu: Cá schimbandu- se modurile dupe firea tempuriloru si a lucrurilo- ru, asia catu ce e acum cuvenenciosu seau de lipse mai tardiu pote se fia neci de lipse neci de fo- losu, de aci judeca, cumca spre ajungerea acestui scopu, celu mai bunu va fi a aduná intru un Con- siliu Capetele administratiuniloru principale ale Statului, si intr'insulu a face se se propuna si se se examine de impreuna celu pucinu cele mai gre- le intrebari, ce se aporta S. Sale spre cea mai de asupra intarire.

B L A S I U L U.

III.

Blasiulu se tienea de Comitatulu Cetatei de balta pan' in Secl. XV, candu Joane Corvinu Huniadi la a. 1451 l'a despartitu de acestu Co- mitatu, de carele dupa pusetiunea geografica se tienea, si l'a impreunatu cu al Albei. Subtu tu- multurile Rakotziane de doue ori fu Blasiulu tea- trulu prediloru de oste, o data la 1659, candu suptu principele Acaciu Barcsai Sejidi Achmed Vezir pas'fa dela Buda in tempu de érna ve- nindu cu ostile dela Mediasiu la Blasiu, si intel- lieguenduse cu magnatii tierii se determina pen- tru marimea frigului a se retrage la Sibiu, unde se erceze; care rumore audienduo principele G. Rákoczi II ce erá la Dees si publicandu, ca fugu Turcii, demandá tuturoru locuitoriloru cá sei im- pressure de in apoi; acestea crediendule, mai alesu prostimea, navalira asupra pascatoriloru tur- cesi, ci regimentele dein ostea dela Blasiu esin- du reimpinsera pre navalitori, prea multi ucise- ra, si pre cei prinsii vii aducendui inaintea Ve- zirului, taiandule nasurile si urechile, asia ian tramisu a casa la secere si la aratru. De aci a- poi Vezirulu tramitiendu inainte pre principele Barcsai cu 1000 Jeniceri pedestri si 500 calare- ti catra Sibiu, elu cu cealalta oste se trase cate- linu la Temisior'a, unde dupa ce la anulu urma- toriu se depuse, si se condenna la morte fu uci- su in 17 jun. 1661, ér' capulu ise tramise la Constantinopoli. Alta data la a. 1704, candu un numeru de 35,000 de Curuti, urmatori de alni Franciscu Rakoczi, aici si pusera corturile, pre- dandu insusu si in giosu totu ce aflá, dein care tempuri pan' astadi se mai audu spuneri intrista- torie, ci Colonelulu Baron de Tige, generariulu ostei imperatesci ce se numea Lobonti, taiá intru o di mai multu de 1000 secui la Ciapulu, do- ne ore de in susu de Blasiu, pe Tirnava mare*).

Blasiulu inse, carele acum stá dein opidu si dein satu, pan' la stramutarea scaunului episco- pescu dein Fagarasiu aici, nu erá de catu satu, partea adeca care si acum e satu si dein giosu de residenti'a episcopesca seau vechiulu castelu**) se intende, pan' unde se impreuna amendoue Tir- navele, cea mare de catra amédiadi si cea mica de catra media nopte, preste care acum se afla

*) Vedi J. Bethlen I. II, §. 21. Cserei hist. ms. Benkő Transilv. t. I, p. 319 si Special. Gévai, Bu- dai pasák, p. 43.

**) Marienburg, Geogr. t. II, p. 70. dice ca caste- lulu domnescu a fostu pe un munte si acum e in ruine; „Auf einem Berge bei Blasendorf liegt das alte herr- schaftliche Schlosz in Ruinen.“ De ar serie un de- intr' alta tíera, nu tiar fi mirare.

două punci aproape una de alta și pentru care încă pe la a. 1616 se capeta facultate de la principii de a se radica. Er' partea, care acum face opidul cu piatiul și besereca catedrale, de către resaritul residentiei, după spus' a omenilor de în zilele betrane, și după urmele ce se afla, era ocupata de maierii domnilor și principilor domnitori. Ci Episcopul J. Klein, prein a carui mijlocire se capeta acestu dominiu, vr' se face un opid romanesc, chiamandu și adunandu familia de în toate partile cu aprobare de libertati și jure municipale; după care se proiecta frumoasa quadratura a piatiului și delincarea celorlalte ulitii, și se încep' impoporarea lui. Planul înse al opidului e desemnatu pre un terenu asia angustu, catu Blasiulu după pusetiunea primitiva neci o data va poté ajunge la o estensiune însemnata, togm'a și candu totu satulu cu partea încă ne ocupata de în dreptulu satulu se ar cuprinde în opidu. Ci ori care se fia caus' a întârziarei, și ori catu și aici se obserbeza productivitatea vitii romanesci, crescerea și dezvoltarea acestui opidu merge asia de incetu, catu de în partea negutiatoriei și a manufacturelor Blasiulu a nevoe se ar poté dice a fi în mai buna stare, de cum era înainte de 20—30 de ani.

Posetiunea dar' a Blasiului, macar' că în sine socotita e prea frumoasa, lenga două ape curetorie, pre o vale desfatata deschisa în două parti către resaritu și apusu, de în care de partea de în giosu se vedu muntii auriferi ai Zlatnei, er' de cea de în susu maretii Alpi ai Fagarasiului, încungiurata cu muntelii de celelalte laturi, ci de în lips' a unui drum de țiera cum sunt întralte parti a Transilvaniei, și de în nevoia de a se poté cladi cum se cadé spre înviarea comunecatiunii, face Blasiulu oresicum insulatu de către toate cele mai aproape opide comerciale mai mari, cum sunt Mediasiuul, și Aiudulu, de care e în departare numai ca de două mile de locu de amendouă partile. Spre amiedia de către Sibiu, de carele încă pre tempu bunu de vera fara tina, e numai de 7 ore departatu, comunicatiunea acum de în asemenea cause, o mare parte a anului, e asia dicundu mai închisa. Apele, macar două trecundu o parte însemnata a Transilvaniei, Tirnava mare chiaru pe lenga mai multe opide însemnate cum sunt Odorheiulu, Sigisior'a, Ibasfalulu, Mediasiuul, sunt mai pucinu afunde de catu se pota portá luntii de negutiatoria catu de mici, încă nici plute de lemn. Asia a trecut, ca Blasiulu se aiba candva s'eu drumu de fieru, seau vase de vapori.

De aci Blasiulu e restrinsu la o activitate comerciala forte angusta, (astadi nula), fara de a caria largire, ce casia cu a nevoe, neci se pote sperá, că sese radice la o însemnata macar' de mijlu-locu; și asia ori catui sunt de mari bunetatile pamentului lui și al impregiurului în toate productele naturale, ori catui e de delicioasa clim'a ceriului asia blanda și sanetosa, macar' cu adese fortune periculose, Blasiulu în calitate de opidu comerciala (și fara comerciu neci un opidu nu se pote eluptá în susu), e intru o pusetiune forte nepartinitoria, și intentiunea fundatoriului de a face de într'insulu un opidu, o cetate cu tempu, ori catu se fia de laudata, nu se pote socoti de catu de totu smentita de la scopu.

La a. 1681 candu se direse o conscriere a totu dominiulu Blasiului, ce pre atunci-lu ținea

principes' a Ana Bornemisa soci'a principelui M. Apafi I, Blasiulu a deca satulu, numerá numai că 20 familii, pre catu se pare după nume, toate unguresci, aci întieleguenduse și bucatariulu, gainariulu și alti domestici de ai principesei. Astadi opidulu, fara de satu, are abia preste 100 de case, după care și numerulu sufletelor pre lesne se pote calculá după un calculu mai susu de mijlocu. Impoporatiunea dar' e încă ne însemnata pentru un opidu, afara de tempulu cursului scolasticu, pre candu a deca cresce cu vreo 250-300 de capete.

Însemnata dar' a Blasiului o face singuru calitatea lui de residentia episcopesca, de locuentia Capituluului, fundatu la a. 1807, cu Consistoriu pentru Clerulu român uinitu de în Transilvania, de loculu Institutelor de învatiatura celorlalte pentru românii uniti de în asta patria; cu o besereca catedrale *) radicata de în liberalitatea prea înaltei Case Austriace suptu Carolu VI și Maria Thereaia, începuta la a. 1749 și deplinita la a. 1779, împreuna cu Munastirea S. Treimi, acum cu fundatiune de unspredece au optu monachi, carii mai întâiu erau în locu de Capitu și de Consistoriu episcopescu, er' de la radicarea Capituluului, singuru cu învatierea tinerimei scolastice au de a se cuprinde, fundata de odata cu stramutarea Episcopiei de în Fagarasiu la Blasiu cu giugetate venitulu acestui dominiu, și radicata la a. 1744,— cu un Seminaru mai întâiu pentru teneri scolastici fundatu de episcopulu Petru P. Aaron, carii testá și Tipografi'a de sine întemeiatu cu test. de în 18 jul. 1756 și 6 nov. 1758 **), er' la a. 1781 preintr'un Decretu de Curte de în 12 dec. destinat pentru crescerea și învatierea Cleruluu teneru uinitu al acestei diecese,— și cu Școala mari suptu nume de Liceu, pentru scientiele teologice, ce se tradau de patru profesori de nou fundati de episcopulu J. Bobu, în cursu de 4 ani, și pentru cele filosofice er' cu patru profesori în cursu de doi ani; cu un Gimnasiu de 5 clase, umane și gramatice, și o Școala Normala în 3 clase, cu atâșii profesori.

Noi nu potemu în urma tacé aici acea marimosa, întielecta și ne destulu pretiuita întogmire de în tempurile episcopului Greg. Maior pentru serac'a tenerime româna scolastica de aici, după care pre totu anulu se asemnéza 600 galente de grâu de în veniturile episcopesci, munastiresci și seminariale, spre a se împarti pâne la 200 descolari de în clasele filosofice, gimnasiale și normale, celorlalte cu talente, nevoientia și purtare mai buna, multor'a seau celorlalte mai multi singurulu mijlocu de ținerea vietiei; cu care beneficiu asia multi barbati se folosira în teneretiele lor, carii apoi au fostu și sunt bucuria numelui romanesc și a fara de în Transilvania.

*) Afara de besereca catedrale mai sunt încă alte două totu rom., una de latura dreapta a Catedralei la S. Michaila Archang., numita beserecutia care e de parochia,— și alta lenga curtea episcopesca în cornulu caselor radicate de episcopulu P. Aaron pentru Seminaru și Calugarasi, unde înse și mai de multu suptu principi erau edificari, edificata la a. 1609 precum se lege pre o scriptura de supt' a porței de în afara suptu un disticu reu latinescu ce asia suna:

HAC — SI VENIANT SITIENTES BIBERE LIMPHAS
SI QVAS NON VLTRA CONCVTIT ATRA SITIS.

***) Cestu de în urma vedilu în Supl. p. 138.

P R I N C I P I A

de limba si scriptura.

XXII.

Spre mai mare lumina intru cele urmatorie vomu destinge intre forme gramaticе, si cuvante rari seau uitate. In formele gramaticе vomu tine ordulu naturale observatu tuturoru gramaticiloru, er in cuvante vomu desparti intre cele, a caror'a insemnarile numai unele sunt rare au uitate, si intre cele ce incesi ele patira acea sorte cu insemnari cu totu.

I. Forme gramaticе.

1) Noi dicemu si scriemu acum unele cuvante in **нпте** ca singulare, macar' ca asta forma e plurale femeesca, precum: ca **лсја мпте**, **имбра кампте**: ci cei vechi le diceau sing. in **жпт**, precum **PS. 59**: **интдевоиу кзлцзмжнтдл мieu. PS. 107**: **прсте Idumea воиу пуне кзлцзмжнтдл миед.** **PS. 21**: si de **дрзкзмжнтдл мieu** aruncara sorti. **LI**: cu imbracamentu de veselie me invescu. **Marg. p. 166.** Ms. are: **чел вешмент неждтредд**, si intr'altu locu: intru acela **вешмент** se imbraca in susi **Chr.**, odata chiaru **вешмнт.**

Aceleasi carti vechi adese ori scriu nu numai pluralele, ce noi le dicemu in **нпте**, ele cu **нпте**, ci si de alte ori pre al nostru **нп** cu **ен**, precum, Ms. are forte adesu **вешменте**, asia si **лакржмн фйеренциу, семенцид, семенце, менчюоши, вене** in locu de vine adeca au venitu, curelele **ркзлцементелор тале, воиу рленце, рпенши** fura, sii **рпенж** deia sine, **дренерж** etc. **CB**: elusi vine in **менте**. **BO**: **вене фзкж-торю Ex. 34, 7.** **нд** вреци а центе **Ex. 16, 28.** **CF**. **вндрекж** pre ei, — **дрепт** ел **вене** **врдю**, — pomenira de **ндрентале** lui. **BB**. **пзменткндл Job 14: 1, 10**; asia **семенцие** scriu **LI**, **Prm.** Biblia dela Bucuresti pretutindinea, er' altu manuscrisu inca: nuti adusesi **аменте**, si **ал пзл** **пзренте**.

2) Genitivii sing. si nom. pl. ce noi astadii dicemu cu **з**, cei vechi se paru ai fi disu cu **з**; urmele sunt acestea:

арпн in locu de **зрпн**: **BO, ex. 16, 9**: **шн кзмд йазон арж рркн аша а тоатж а рдн-рпн фпнлор лдн йр.** si **34, 30**: mai marii **адднарпн.** **Prm. p. 150**: ca nu **рпреднарпн** tocmeleloru luamu de marturisimu etc, si **p. 99**: multe **рпреварпн шн черкарп** se fie cu seborulu.

атен in locu de **зцпн**: Ms. inaintea **ждрекатен** mele. **CB**: in dioa acea de plata si a **дрелптеен** **ждрекатен** **лс** **лмнезед.** **CF**: nu te nadesdui in **лс** **лмне-зена** **сзнжтатен**

Asia sunt si: **калпн** in locu de **кзпн** **CB, ex. 13, 21**: sei fie ducatoriulu **калпн**, — **LI**: la dioa infricata a **платпн** tale, — Ms: preste toate **парцпале**, — **CB**: pre **мйхеа** **проок** pre **фалчпнл** **взтл**, — **PS. 10**: **дрептарпн** vediu fact'a lui.

Asia e si **вкртдтпн** in locu de **вкртдцпн**, **Bibl. V. ps. 32, 16**: cu multimea **вкртдтпн** lui, si **101, 24**: in calea **вкртдтпн** lui.

3) Vechii mai raru intrebuentieza pre pen- tru acusativu, acolo unde noi nulu lasamu necio data afara: asia scriu **Cazanicle** amendoue, **Biblia** dela **Orestia** si **Ms.** inca si celelalte, numai nu asia strinsu. **CB**: curse, cadiu pre cerbicea lui si saruta elu, in locu de preelu; — si imbracati elu.

BO. gen. 1: barbatu si muiere facu ei, — 2: dereptu aceea omu' va lasa tatalu seu si mum'a. **CF**: nuorulu luolu elu de in ochii loru.

4) Vocativulu dicumai multu fara articlunu numai in sing. ci si in plur. **CB**: **соаце** cumai venit'u in coace ne avendu vesminte de nunta. **CB, CF**: **фпн**, tu pururea esci cu mine. **CF**. **граи** slabitului, **фпн**, lasatise pecatele. Ms. **фпн** **рпнорпте**. **Bib. V. ps. 71, 1**: **лс** **лмнезед** judecat'a ta imperatului da; **ps. 74, 1**: marturinevomu tie **лс** **лмнезед.** etc.

5) Nominativele femeesci in **ε** sunt mai dese la vechii de catu la noi, precum in locu de **оу-ши, лакржмн, порци, рдрпн, пашн, лс** **лмннн, рченптдрпн, B. V. ps. 77, 27**: **оушзале** ceriului. **CB**: **лакржме.** **PS. 68**: carii siedea **рпозрте.** **PS. 11**: **рдрпале** nostre lenga noi sunt. **PS. pag. 222**: **свйтале** **паше.** **LI**: **пачжл** **лс** **лмнелор.** Ms. **рченптдрпале.**

Asia scriu aceiasi vechi tote pluralele femeesci, ce noi le dicemu **дрп** cu **д** scurtu, ei in **дрп**, precum in locu de: tempuri, friguri, lucruri, ei **пжмндрп, фрпдрп, лс** **крдрп** etc., si mai bine, de ora ce noi neutrele plurale a le latiniloru in **а**, noi intr'altele le dicemu preste totu in **ε**, precum in locu de **лigna, signa, pira, poma** etc. noi **лемне, семне, пере, роме**; afara adeca de cele ce le mai tienuramu in **з**, precum: **базз, оазз, брацз, осптцз, карз, оаз**, ca ale latiniloru **vasa, osa, dracia, ospitia, cara, oua**, la cei vechi latini fara duplicarea consonantiloru si fara **h** mai totu deauna.

Unele plurale femeesci in **тце**, asia sunt acum de usitate, catu numerulu sing. le emai de totu parasitu au uitatu, ci vechii diceau si **тннертца** in sing. **PS. 42**: care veselesce **тннертца** **ма**, asia si **PS. 128** de doua ori, si **PS. 143.** **LI** **пентрл** **адварж** **шн** **бзлндлцж.** **PS. 131, 1**: aduti a minte domne de **David** si de **тоатж** **бзлндлцж** **лдн.**

Un raru esemplu, cum sepotu pierde formele singuratece intru o limba, e numele **мжнл** lat. manus, care in sing. asia se pierdu catu nimene numai dice neci scrie **ачастз** **мжнл**; la cei vechi inca nu aflaramu de catu in plurale, cu articlu si cu sufixe verbale forte adesu, er' singuru, numai intru un locu. **Bibl. Orest. Gen. XXVII, 22**: **шн** **нд** **кднорл** **ел** (pre elu) **кз** **мжнл** **лен** **ра** **флоркале** **ка** **лдн** **йае** **фрателшн** **сзл** **мжнл.** Alte exemple. **BO, gen. 48, 22**: **рпн** **мжнлале** **лдн** **йморпн.** **Ps. 8**: **ндсешна** pre **ре** **спре** **лс** **крдрпале** **мжнллар** **тале.** **PS. 25**: **ртра** **кзрора** **м** **жнл** **ε** **фзрз** **лепале.**

*) Indreptare si adausu. Nr. XXV, p. 130 col. 1, lin. 3, in locu de **XX, l. XXI.**

Totu acolo, col. 2, l. 32, adauge: **Biblia** de Bucuresti e de anulu 1688, noi intrebuentiamu mai cu same **Psaltirea** tota, er' deintr'altele prea pucinu, si o semnamu cu **BB.**

Inscientiare literaria.

Челе **шелпте** **впдрдци**, **сзл** **Фapte** bune de capetenie, **р** **шелпте** **предпн** **катедрале** **пентрл** **пйм-пдл** **чел** **сфжнт** **ал** **постдлди**, — **традсе** **шн** **рпо-кмпте** **де** **Нпк.** **Белпа-Тпнкд**, **парох** **шн** **професор** **де** **пеологпе** **р** **Вершец.** **Brasiou, 1847, la Jo. Gott.**

Pentru acesta carte interesante, cese vende cu **30 tr. c. m.** ea comisiuni si acesta **Redactia.**

FISIONOMIA CETATILORU.

I.

Un calatoriu germanu asiá scrie despre unele mai insemnate cetati a Europei: —

Parisulu si Coloni'a (Köln) sunt cele mai urite intre cetatile mai mari ale Europei septentrionale si occidentale. Aceea se pöte dice si despre câteva quartiere dein London, unde inse uritiunea se produce prein miseria si prein lucrare, pana ce in Parisu se pare a lipsi peste totu semtiulu curatiei. Care vine la Themse demaneti'a, cându scaderea apei pune la vedere noroiulu canaleloru desiertate prein esundare, candu tiermulu mai pana in fundu e desvelitu, si un noru rosu negru e asediatu a supra apei si a pamentului, va crede ca s'a coboritu in tartarulu uritiunei, o putöre nesuferita Pimprésura, omulu nu vede alta decatu luntiri noroiöse, cazuri negre, magazine urite si o nemarginita multime de poporu acoperitu cu trentie miscänduse in susu si in giosu pre tiermulu fluvialu. Te cuprindu fiori vediendu faptarele macre de föme, care pana la genuchi in noroiu cu un bastonu de fieru in mäna cërca ceva, ce ar fi de intrebuintiatu seau spre vendiare,—te mai infiori si de muierile infricosiatörice ce pörta in bracia princi palidi cá mortea si vescediti,—te infiori in urma de gloria celui mai apusu poporu al matroziloru si al putatoriloru de sarcane, carii cu crud'a loru cautatura se vedu a intrece pre canibali. Säu deca mergi in plateele si änghiurile tiermulu sinistru, unde mai multe sute de mii traescu de intrö di intr'alt'a, si carii cu cea mai extrema diligenti'a, cu sacrificarea tuturoru bucriiloru, cu cele mai nefresci, trupu si sufletu derimatörice, încordari abia-si potu acoperi goletatea, abia sunt in stare a castiga nutrementulu s'esi si vermetiloru sei. De vei trece de alungulu si prein City, si aici ai a te teme cá vei remane in noroiu, si nu-ti vei poté imaginä, catu potu se fia de negre pe dein launtiru casutiile pe lenga care ai se treci. De si London, fiendu cautatu de cattraturea acest'a in tempulu demanetiei, face impresiunea unei infioratörice gramadi de gunoiu, äjunguendu omulu in partea spre apusu numai de catu vede cetatea cea mai marëtia si mai pompösa de in lume. Cá cându ar fi un Salonu, acari parchete sunt maturate, ai carii pareti sunt cu grige poleiti, si unde töte averile pamentului sunt puse la vedere cá se desfateze ochii. Uliti-ele (squares) si gradinile (parks) in mediulu cetatei acesteia sunt cele mai placute si mai sanetöse: London in sine nu arata pompa architectonica, ei fie care casa de prein afara inca anuncia avuti'a si comoditate bine calculata. Acolo fia-care si cladesce casa nu pentru altii, ei pentru sine. Eleganti'a caseloru de in afara o face simetri'a, supremitatea maestriei si a materialului, arte-facerile frumöse de in sticla, si pompös'a aplecare a fierului pentru balcöne si gratei. Casele au vedere cá candu ar fi imbracate in cipce.

In contra, Parisulu—ohi bune Dumnediule, ce cautatura are,—atätea s'au cetitu despre elu in carti francesci si traduceri germane, atatea cantari de lauda s'au auditu despre elu dein buse francesci, in cátu omulu de trei ori-si deschide ochii mai tare, si ce vede elu? Mai antäiu e-

dificiuri mici, gramadite si de multi ani necurate,—apoi multime de case prea inalte, uritu acoperite, strimturate in platée anguste, funinginosi pareti aparatori de focu, arbori vescedi, gradini pulberose, pretutindeni uritiune, ca candu nu iar pasä nimenui a maturä pe de inaintea usiei sale, a curati pareti, a spalä ferestriile. Ruinare in mi-diuloculu luxului nesolidu. Ce s'ar fi facutu in London de in muntcelulu cum e Montmartre. Ce e acela in Paris? Peregrinulu pre loculu acest'a va vedé, catu va trebui se-si astupe nasulu pana vä ajunge in susu. Ce sunt Campii Elisei, ce e gradin'a Tuilerilei pe lenga squarele luminöse si verdi dela London. Ce prospectu are piatiulu Caroussel cu a sale edificii giunetate derimate inca dein tempulu imperatescu, la care de trei-dieci si mai multi ani incöce nice o mana nu se vede se fi fostu lucratu. Insusi St. Germain catu e de negritu si catu e de uritu. Numai platéa pazei (rue dela paix) impreuna cu piatiulu Vendomme si cu ceea a Obelisciloru, apoi inca câteva locuri ale Boulevardului si quaiete arata o cetate regia. Töte cealalte nu äjungu cu cele doadi-eci cetati dein Germania, Olandia si Belgiu. Cea mai instrainatörice este starea celoru mai multe edificii publice. Cupöla Invalidiloru in tempulu imperatescu stralucitörice cá aurulu s'a intunecat, si cas'a in giurulu ei pute in departare de unu patrariu de öra. Ce este ca pe lenga cortelulu domnisoru dein Greenwich, unde celu mai frumosu parcu cu vale si muntcelu e impreunatu de edificii pompose. Panteonulu ridiculu cu ai sei pareti goli, asta besereca cersitoria a necredintiei, unde in sicrie pagänesce formate o parche de osa se pastreza pentru nemurie, in carea nu crede acolo nimene: asta Sorbona urita; asta Notredama predata, sceletulu unui tempu pre acolo de multu trecut; acestu Palatiu regiu cu a sale arcade saracite: asta Biblioteca regia ale caria intrari se paru a fi änghiuri de gunoiu a unu patrariu de cetate; aste Institute ale uritiunei si ale necuvientiei in töte plateele. Omulu trebuie sele vedä cá se dea crediamentu. O mare fontana a uritiunei caseloru sunt ne numeratele afgeri si inscriptiuni. Casele se paru a fi cladite numai cá se de locu la aceste. Catu e de intunecata si luminarea asemenanduo cu ceea dein London, Hamburg, Berlin si Vien'a.

Cätu de liberu resuffa omulu in urma, deca äjunge in Brüsselu celu placutu, cu ce impresiune bine facatörice sunt cetatile lucrätörice si grigite dein Belgiu. Lüttich celu pomposu impresuratu cu arbori si cu verdetia, si mai incolo Aachen celu simplu si curatu, si fia-care cetati'e pana la Renu. Numai Coloni'a face o exceptiune neplacuta, si mai cá pare reu omului pentru monumentulu gigantic, pentru Trulla, vedienduo in astu incungiuru uritu. Inse Bonn câtu e de placutu si netedu, precum si Coblenz; si Frankfurt in urma prelenga comerciulu seu totusi câtu e de curatu si frumosu. Cätu e de desfatatu Darmstadt, Heidelberg, Stuttgart, cu cáta frumsetia sunt inpregiurate pompösele trulle dein Fraiburg si Uln; câtu e de maretiu München pe unde e mai nou, câtu e de maretiu si Berlin, si câtu e de maretiu si Hamburg, cea mai inavuta intre cetatile dein Germania. Cu promenad'a dein Hamburg se potu asemenä numai cele dela Vien'a si Potsdam, si o intrecu

numai parcurile de pre in pregiurulu Londonului. — Aceste le dice unu calatoriu germanu.

II.

Acum dein curiositate, dupa daturi istorice, se vedemu cum erá cetatile, locuentele s. c. l. in evulu de midiulocu.

Cele mai mari cetati cam pana la inceputu- la evulu de midiulocu erau numai nesce gramadî ne ordinate de case cladite mai multu de lemnu, care nu aveau nici hórne, nici secesuri. Casele mai mici s'eu colibele atatu erá de usióre, cátu in mai multe tienuturi a Germaniei p. e. in Hassen se numerá intre averile miscatórie. O parte dein aste case, inca si in cetati, erá cuprinsa de poeti, care cu locuentele omenesci erau subtu un coperisiu. Gramadile de gunoi erau aproape de casa, mai cu séma spre platéa precum se afla si pana in dioa de astadi in unele sate a Boemiei si a Galitiei (si in Transilvania). In Berlin si dupa giugetatea seclului XVII se vedea in fruntea caseloru cotetie de porci, si ornamentele aceste se putura sterge numai candu s'a opritu cu totulu de a mai tiné porci in cetate. Locuitorii casei, alesu cei dein clasa lucratoria, dupa datin'a vechia mancau ingiurulu vetrei, in a caréia vecinatete steteau oile. In plateele ánguste, strimbe si urite ale cetatiloru amblau porcii togma cá paserile acum. Lutulu depre platee adese se ingramadea, in cátu si cárale cu patru injugaturî trebuea se remána in locu. Parisulu fú antái a cetate crestina, in carea la anulu 1182, incepura a asterne cu pietrii plateele primarie. Cu pucinu inainte de acést'a principele Filipu, fiulu regelui Ludovicu VI pe platéa Parisului cadia depre calu, asia cátu sia ruptu cerbicea, pentru cá un porcú fugí pre intre peciórele calului si lu facú selbatecu. Inse si dupa aceea in restempu de trei secli totu indesiertu se opea in Parisu liber'a alergare a porciloru. Mai alesu calugarii Stului Antoniu steteau tare lenga privilegiulu lorú, cumca ei nu aru fi supusi la scoterea porciloru dein cetate. Cele de antái ingrigiri publice pentru curatirea plateelorú si a caselorú in cetati se facura la capetulu sec. XVI. Pan'atunci erau cetatile mai cu séma cá nesce balti statatorie, care impleau aerulu de pre in pregiuru cu putore ciunosa; si pre lenga nutrementulu reu, si locuenti'a strimtorata a omeniloru impreuna cu vitele, casiuau multe bóle lipiciose, care acum mai cu séma numai sunt cunoscuté. In Turci'a europeana si asiatica necurati'a cetatiloru si a locuenteiloru de multi seculi a remasu totu aceeasi, pentru aceea domnescu pe acolo si acum bólele vechi. *)

Casele de locuentia, de durmitu si de mancare inca si acelorú mai inavuti si a mai mariloru tierei, aveau pavimentu asternutu cu petrii, s'eu lipitu cu lutu seu cu gipsu cá ariele siureloru de acum. Pavimentele aceste mai cu séma se acopereau cu paie, fenu s'eu frundie. Filipu Augustu dein Franci'a se aretà fórte marinimosu, ca in anulu 1208, de câte ori paraseá Parisulu vrendu a merge la satu, tote paiele palatiului seu le doná spitalului capitalei sale. In Angli'a dati-

n'a de acoperí pavimentulu cu paie s'eu cu papura, setienú mai pana la anulu 1600. Subtu unu asia asternutu, care numai arare ori se schimbá, se incuibá mii de vermuleti. Despre care Erasmus Roterodamu (Epistol. vol. III. Ep. 432) asia spune: „ Tum sola fere strata sunt argilla, tum scirpis palustribus, qui subinde sic renovantur, ut fundamentum maneat aliquoties annos viginti, sub se fovens sputa, vomitus, mictum canum et hominum, projectam cerevisiam et piscium reliquias, aliasque sordes non nominandas.“

Acestu fenu s'eu paie, ce acoperea pavimentulu caselorú, legate in gramada sierbeau si in locu de scaune si paturi, mai alesu pentru sierbitori. In auditórele Universitateri Parisului asiderea nu erá nici bance nici scaune. Auditorii trebueau se siéda pe pavimentulu asternutu cu paie, si Colegiele aceste atátea paie intrebuintiau, in cátu pentru aceea platea in carea se aflá cele mai multe Colegia, se numí plate'a paiciloru.

TESTAMENTULU

Episcopului P. P. AARON.

Si quidem Deo O. M. auspice, et Ejus Magnae Matris auxilio favente, in illius Annunciatae festivitatis honorem ad Dei Gloriam pro emolumento pauperulae juventutis jam etiam jacta fabricae fundamenta in tantum exsurrexerunt, ut jam sub tecto conspiciantur, quaecumque superius *) notata, et quaecumque ab illo tempore meis sumptibus et proventibus hinc inde augeri aut erigi curavi, omnia et singula in rationem praemissam seu pro dote hujus quod erigitur Seminarii B. semper V. ab Angelo Annunciatae consecro, offero et dedico cum omnibus omnino meis proventibus et activis debitis (nam passiva non, nisi quae in sortem emendi Boni pro dicto Seminario in alio folio notata **), contrahere memini, quae etiam ex meis proventibus prius exsolvi cupio), reliqua autem omnia dicto Seminario ejusdemque pauperibus meis haeredibus sub cura Religiosorum regulam S. Basilii M. accurate observantium, qui obligati erunt episcopo, nostro successori, pro tempore existenti rationes dare, quemadmodum etiam Typographiam cum recenti, qui fit, typo meis, si Typographiae non sufficerent, sumptibus redimendo, apiario Karbunariensis, vinca noviter erecta ex Peterfalva, et quidquid demum de meo reperietur congestum, auctum aut reparatum eidem Seminario consecro, nisi aliter ante obitum per expressum ordinarem. Sign. Balasfalvae 6, 9bris 1758.

P. Paulus Aaron m. pr.
(L. S.) Eppus. Fogarasiensis.

*) Intr'un testamentu de 18 jul. 1756.

**) Acestu foliu nu s'au aflatu.

Indreptari. Nr. XXIV Supl. pag 125, col. 1, lin. 8, fragatime l. fragefime; col. 2, lin 22, propial. propria; lin. 50 doririloru l. duroriloru.

Pretiulu bucatelorú,

In piatiulu Blasiului, Joi 26 Jun. in c. m.

Grau curatu,	1 fl. 20.	xr.	mestecatn 1 fl.	xr.
Secara,	— — —	50	xr.	Cucuruзу 40 —

*) Cum au fostu si in Transilvania cetatile in secl. XVII, ne arata art. de lege dein Appr. P. V. Ed. 20, dupa a. 1618, 1627 si 1629: Case coperite cu paie, si garduri de gradele si de spini.